

FJALLSKILAREGLUGERÐ

fyrir Skagafjarðarsýslu.

I. KAFLI

Um stjórn fjallskilamála.

1. gr.

Fjallskilareglugerð þessi tekur til Skagafjarðarsýslu sem myndar eitt fjallskilaumdæmi. Fjallskiladeildir í umdæminu eru:

1. Austur-Fljót.	6. Hóla- og Viðvíkurdeild.	11. Staðardeild.
2. Vestur-Fljót.	7. Hegranes.	12. Seyludeild úthluti.
3. Hrolleifsdalur.	8. Skarðsdeild.	13. Seyludeild framhluti.
4. Unadalur.	9. Sauðárkrókur.	14. Lýtingsstaðadeild.
5. Deildardalur.	10. Skagi.	15. Hofsafréttur.
		16. Akrahreppur.

Sveitarstjórnir í sameinuðu sveitarfélagi í Skagafirði og Akrahreppi hafa á hendi yfirstjórn allra afrétta- og fjallskilamála í umdæminu og gæta þess, að farið sé í öllum atriðum eftir ákvæðum reglugerðar þessarar.

2. gr.

Að loknum hverjum sveitarstjórnarkosningum skal sveitarstjórn skipa fjallskilastjóra og tvo meðstjórnendur fyrir hverja fjallskiladeild eða upprekstrarfélag úr hópi þeirra sem þar eiga upprekstur og hafa lögbýli til ábúðar. Skulu þeir sjá um stjórn og framkvæmd fjallskilamála á sínu svæði. Fjallskilastjórar verði formenn nefndanna og jafnframt fulltrúar í stjórnnum sameiginlegra svæða. Þó er sveitarstjórn Akrahrepps heimilt að kjósa einn mann (fjallskilastjóra) til að annast framkvæmd fjallskilamála undir stjórn sveitarstjórnar.

Hafi fjallskiladeildir sameiginlegt upprekstrarsvæði eða hefð fyrir samvinnu um stjórn fjallskilamála er heimilt að skipa eina fjallskilastjórn fyrir tvær eða fleiri deildir, enda eigi viðkomandi deildir fulltrúa í stjórninni.

Heimilt er sveitarstjórn að fela fjallskilastjórum bókhald vegna fjallskila og innheimtu á fjallskilagjöldum á viðkomandi fjallskilasvæði.

Fjallskilastjórn er heimilt að boða til almenns fundar um fjallskilamál ef hún telur þess þörf. Krefjist 1/3 hluti bænda í fjallskiladeild almenns fundar skal hann haldinn, en sá telst bóndi sem hefur lögbýli til ábúðar. Fjallskilastjórnnum ber þóknun úr sveitarsjóði fyrir störf sín.

3. gr.

Samningar milli sveitarfélaga eða upprekstrarfélaga, sem gerðir hafa verið fyrir gildistöku þessarar reglugerðar, skulu vera í fullu gildi, þó að þeir fari að einhverju leyti í bága við þessa reglugerð, enda hafi þeir verið samþykktir af sýslu- eða héraðsnefnd. Slíkum samningum má ekki breyta nema með samþykki sveitarstjórnar.

II. KAFLI

Um afrétti og notkun þeirra.

4. gr.

Land sem fjallskilaframkvæmd tekur til skiptist í afrétti og heimalönd. Þar sem almenn- ingar (óbyggðir) þurfa hreinsunar við tekur og fjallskilaframkvæmd til þeirra, eftir því sem þörf krefur og nánar er fyrir mælt í lögum um fjallskil og reglugerð þessari.

5. gr.

Upprekstur sauðfjár og hrossa í afrétt skal haga í samræmi við ákvarðanir fjallskila- stjórna. Fjallskilastjórni skulu ákveða, hve snemma sumars má reka á afrétt og mega hlutað- eigendur ekki flytja búpening á afrétt fyrr en fjallskilastjórni leyfa það. Reka skal á miðjan afrétt, nema fjallskilastjórni ákveði annað. Hrutá eldri en veturgamla má eigi reka á afrétt enda eru þeir undanþegnir fjallskilagjöldum.

Haga skal rekstri gegnum heimalönd þannig, að sem minnstur bagi verði að og er fjall- skilastjórni heimilt að ákveða hvaða leiðir skuli reka á afrétt. Aldrei má, án leyfis eigenda, reka annarra manna fénað á afrétt, nema víst sé að á afrétt eigi að fara.

Ef afréttur er afgirtur og afréttarpeningur safnast við þá girðingu síðari hluta sumars, ber fjallskilastjórni að sjá um, að sá búpeningur verði fjarlægður þaðan.

6. gr.

Upprekstrarrétt á afrétt fjallskiladeildar eða annars upprekstrarfélags eiga allir búfjár- eigendur, sem afnot hafa af jörð eða jarðarhluta innan marka upprekstrarfélagsins, enda sé á viðkomandi landi húsakostur eða önnur aðstaða, sem gerir kleift að veita bústofni eðlilega umhirðu og skjól, ásamt því að geta framfleytt honum þann tíma, sem afréttarnotkun verður ekki við komið. Þessi réttur er óframseljanlegur, og er öllum óheimilt að taka til upprekstrar fé eða hross af öðrum, nema með fullu samþykki fjallskilastjórna, sem taka þá fullt hagagjald, sem fjallskilastjórni ákveður hverju sinni. Þó hafa ábúendur upprekstrarrétt fyrir fjallskila- skyldan fénað heimilismanna sinna.

7. gr.

Heimilt er umráðamanni lands, sem verður fyrir ágangi af afréttarpeningi að sumrinu eða peningi, sem á að vera í girtum heimahögum, að kvarta um það til hlutaðeigandi fjall- skilastjóra, og skal hann þá láta reka fénað á afrétt eða ráðstafa honum á þann hátt, sem fjallskilastjórni ákveður. Hafi þessu búfé eigi verið ráðstafað innan tveggja sólarhringa, hefir sá, sem fyrir áganginum verður, rétt til að reka sjálfur fénað þennan á afrétt. Kostnaður við þessa rekstra greiðist úr fjallskilasjóði, sem hlut á að máli.

Enginn má reka fénað þann, sem úr afrétti gengur, til sveitar eða náganna.

Enginn má sleppa fénaði sínum á afrétt eftir fyrstu göngur, nema fjallskilastjórni leyfi.

8. gr.

Eigi má ónáða fénað á afrétti og eigi taka þaðan búfénað nema með leyfi fjallskila- stjórna.

III. KAFLI

Um göngur og réttir.

9. gr.

Fjallskilaskyldur er hver fjáreigandi og hver, sem á stóðhross. Skal hver leggja til fjall- skil á þann hátt, sem fjallskilastjórni ákveður. Fjallskilastjórni metur allan fjallskilakostnað upprekstrarfélagsins til peningaverðs og jafnar honum á alla sauðfjár- og stóðhrossaeigendur upprekstrarfélagsins. Skal jafnt gjald lagt á hvert stóðhross og 7 kindur. Fyrir nautgripi,

sem á afrétt ganga, skal greiða jafnt gjald og fyrir 5 kindur. Gjaldhlutfalli þessu má eigi breyta nema með samþykki fjallskilastjórnar. Skyldur er hver bóndi að inna af hendi fjallskil fyrir heimafólk sitt og aðra, sem eiga hjá honum fjallskilaskyldan fénað, gegn endurgjaldi frá búfjáreiganda. Fjallskilastjóri skal leggja búnaðarskýrslur eða skattframtöl til grundvallar niðurlausna fjallskilagjalda, þó með þeim leiðréttingum vegna vanhalda eða eigendaskipta, sem tilkynning hefur borist um eigi síðar en 10. júlí.

Undanþiggja má fjallskilum að einhverju eða öllu leyti fénað sem gengur í öruggum gjörðingum eða í eyjum.

Heimilt er þó að leggja hluta fjallskilakostnaðar á landverð jarða að frádregnu verði ræktaðs lands og hlunninda.

10. gr.

Skyldur er hver eigandi fénaðar að gera fjallskil í þeirri fjallskiladeild, sem hann á heimili í. Skal hann gera full fjallskil í þeirri fjallskiladeild, sem fénaði hans er framfleytt í árlangt, þótt hann eigi þar ekki lögheimili, enda er hann þá ekki fjallskilaskyldur af þeim fénaði þar sem hann á lögheimili.

Nú notar einhver til upprekstrar annan afrétt eða heimaland en þau lönd, sem honum ber upprekstur í, og skal hann þá gera þar full fjallskil, en hálf þar sem hann átti upprekstur. Þó hafa upprekstrarfélög heimild til að gera um þetta sérstaka samninga.

Sá sem notar land utan upprekstrarfélags síns, skal hafa tilkynnt það fjallskilastjórn í þeirri fjallskiladeild, sem hann á heima í, fyrir tólftu sumarhelgi.

11. gr.

Þar sem tvö eða fleiri upprekstrarfélög nota sama afrétt, eða afréttir liggja saman, skulu hlutaðeigandi fjallskilastjórnir eða fjallskilastjórar eiga fund með sér eigi síðar en í 17. viku sumars til að semja um, hvernig fjallgöngum skuli haga. Á þessum svæðum skal leitast við að göngur fari fram samtímis a.m.k. einu sinni á hausti. Fjallskilastjóri í þeirri fjallskiladeild, þar sem skilarétt er, kveður til þessa fundar. Skal þá hver fjallskilastjóri leggja fram skýrslu um tölu fjár og stóðhrossa á fjallskilasvæðinu, staðfesta af búfjárefirlitsmanni, og eftir þeim skýrslum fer, hvernig fjallskilin skiptast á milli deilda.

12. gr.

Nú eiga einhverjir búfjáreigendur að gera fjallskil á öðrum svæðum en þeim, sem þeir eru búsettir á, og skal þá búfjárefirlitsmaður, þar sem þeir eru búsettir, senda fjallskilastjóra sem hlut á að máli, skýrslu um búfjáreign manna eftir búnaðarskýrslum eða skattframtali áður en 12 vikur eru liðnar af sumri.

13. gr.

Fjallgöngur skulu vera a.m.k. tvennar eða þrennar haust hvert eftir ákvörðun hlutaðeigandi fjallskilastjórnar. Síðustu göngum skal lokið fyrir lokafjárskil (hreppaskil). Fjallskilastjórum er heimilt að láta fara fram eftirleitir á afréttarlöndum. Fjallskilastjórnir ákveða hvenær göngur hefjast.

14. gr.

Fjallskilastjóri kveður íbúa fjallskiladeildar með gangnaboði til fjallskila með hæfilegum fyrirvara áður en fjallgöngur byrja. Í gangnaboði skal nákvæmlega taka fram hverjum ber að leggja til fjallskila það haust. Ef einhver vanrækir að gera fjallskil sem honum ber, skal hann borga þau ásamt sekt í fjallskilasjóð, allt að helmingi af matsverði fjallskilanna.

15. gr.

Fjallskilastjórar skulu skipa einn duglegan gangnastjóra fyrir hvern gangnaflokk. Gangnastjóri skal skipa fyrir um tilhögun gangna og hafa alla stjórn á þeim. Hann skal sjá um að fjársöfn séu rekin með reglu til réttar og kveðja menn til að gæta safnanna þar til fénaður er kominn í náttuga eða vökumenn hafa tekið við honum. Hver gangnamaður er skyldur að hlýða gangnastjóra sínum. Gangnastjóra skal greiða sanngjarna þóknun fyrir gangnastjórnina.

16. gr.

Gangnastjóri skal minna gangnamenn á að fara svo vel sem unnt er með fé og hross í göngum. Ef kindur og hross koma fyrir, sem ekki verður komið lifandi til réttar, skal gangnastjóri ákveða hverju sinni, hversu með skuli fara.

17. gr.

Ef einhver sendir í göngur mann, sem sannað er með vottorðum tveggja manna, að reynst hafi óhæfur eða ófullnægjandi gangnamaður, er hann skyldur að borga gangnaskilin að nokkru eða öllu leyti.

Ef búfjáreigandi hefir engan færnan mann til fjallskila og getur eigi útvegað hann, skal hann tilkynna það fjallskilastjóra skriflega 6 dögum áður en skilin eiga að vinnast, en fjallskilastjóri útvegar þá mann eða annað sem vantar, svo sem hest eða fæði, og borgar þá búfjáreigandinn allan þann kostnað sem af fjallskilunum leiðir, án tillits til mats á þeim.

18. gr.

Fjallskilastjórnir skulu sjá um að koma upp og halda við hentugum skýlum fyrir gangnamenn og hesta á afréttum þar sem slíks er þörf og skal kostnaður sá, sem af þessu leiðir greiðast af sveitarsjóði, enda hafi sveitarstjórn samþykkt framkvæmdina.

Fjallskilastjórnir hafi alla umsjón með mannvirkjum þessum.

IV. KAFLI

Um hreinsun heimalanda að haustinu.

19. gr.

Hver ábúandi eða umráðamaður lands er skyldur að hreinsa land sitt að haustum svo oft sem fjallskilastjórn fyrirskipar, þótt hann eigi þar ekki fjárvon sjálfur.

20. gr.

Fjallskilastjórnir skulu skipa fyrir um reglulegar smalanir heimalanda samtímis hverjum fjallgöngum. Þar sem víðlend heimalönd liggja að afrétti skulu smalanir þessar fara fram undir umsjón manns sem fjallskilastjóri skipar, í samlögum búenda, eftir því sem best hagar til á hverjum stað og með samtökum við næstu sveitir þar sem það á við. Allan óskilafénað sem kemur fyrir skal fara með samkvæmt fyrirmælum fjallskilastjóra.

21. gr.

Fjallskilastjórnir skulu sjá um að eftir réttir á haustin séu heimalönd rækilega smöluð, svo oft sem nauðsyn þykir, og að fénu verði komið áfram til skila eftir þeim leiðum sem ákveðnar verða.

V. KAFLI

Um réttun sauðfjár og hrossa.

22. gr.

Sveitarstjórn ber að sjá um að til séu á hverjum réttarstað hæfilega stór fjárrétt og nægilegt dilksrými við hverja rétt, svo og að réttinni sé vel við haldið.

23 gr.

Skilaréttir eru:

1. Stíflurétt.	6. Laufskálarétt.	11. Staðarrétt.
2. Flókadalsrétt.	7. Silfrastaðarétt.	12. Skarðarétt.
3. Skálárrétt.	8. Vesturdalsrétt.	13. Selnesrétt.
4. Unadalsrétt.	9. Mælifellsrétt.	14. Stafnsrétt.
5. Deildardalsrétt.	10. Grófargilsrétt.	15. Narfastaðarétt.

Rétta skal sauðfé og hross í þessum réttum á þeim tímum, sem fjallskilastjórnir ákveða. Hver fjallskilastjórn ákveður á sínu svæði, hvaða lönd smala skuli til hverrar réttar. Rísi ágreiningur út af þessu, sker sveitarstjórn úr.

24. gr.

Sveitarstjórn ber skylda til að koma upp og sjá um viðhald rétta (almenninga, dilka) eftir því sem þörf krefur.

Við hverja skilarétt skal vera ómerkingadilkur og sérstakur dilkur fyrir sjúkt fé. Ennfremur skulu vera til nægilega margir dilkar fyrir fé af öðrum fjallskilasvæðum.

25. gr.

Fjallskilastjórnir skulu skipa duglegan réttarstjóra við hverja rétt, og má réttarstjórn teljast með gangnaskilum. Réttarstjóri skal vera kominn til réttar í tæka tíð hvern réttardag. Hann skipar fyrir, hvernig fjádrætti skuli hagað og heldur mönnum til starfa. Vanræki einhver réttarstörfín, skal réttarstjóri ráða mann til starfans á hans kostnað.

Réttarstjóri má skipa áreiðanlega menn til að kanna fé manna, áður en það er rekið frá réttinni.

Fjallskilastjóri skal skipa einn eða fleiri menn til að vera réttarstjóra til aðstoðar við töfludrátt og yfirleitt við réttarstörfín.

26. gr.

Réttarstjóri skal láta taka allar sjúkar kindur úr safninu eða réttinni, undir eins og þeirra verður vart, og einangra þær. Hann skal annast um að ómörkuð lömb séu hirt í réttinni og dregin í sérdilk, svo eigendum gefist kostur á að láta mæður helga sér þau.

Helgi hryssur eða ær sér ekki ómerkinga, eru þeir eign viðkomandi fjallskilasjóds, nema ótvírætt vottorð óvilhallra manna liggja fyrir um eiganda. Enginn má helga sér marklausa kind á fjárbragði.

Að loknum réttarstörfum skal réttarstjóri afhenda fjallskilastjóra alla ómerkinga til ráðstöfunar. Frá aukaréttum skal láta ómerkinga ganga til aðalréttar með öðrum úrtíningi.

Réttarstjóri skal kveðja menn til að skoða úrtíning vandlega eftir markaskrá í fyrstu og síðari réttum, og mega þeir ekki hverfa úr þeim starfa fyrr en lokið er, nema með leyfi réttarstjóra. Allir fjáreigendur skulu gæta þess, að fé þeirra verði ekki eftir í úrtíningi. Meðan varnir gegn sauðfjársjúkdómum haldast, skulu ákvæði sauðfjársjúkdómanefndar gilda um meðferð ómerkinga og óskilafjár.

Frá hverri aukarétt skulu kvaddir menn til að reka eða flytja úrtíning tafarlaust til skilaréttar, svo að hann sé þangað kominn áður en sundurdrætti er lokið.

27. gr.

Fjallskilastjórnir skulu skipa hæfa menn til að fara í réttir annarra svæða, þar sem helst eru fénaðarsamgöngur, til að hirða þar fé og hross fyrir sveitunga sína.

28. gr.

Maður sá sem sendur er til að hirða fénað í réttum, á fjárskilum og á öðrum samrekrardögum annarra sveita, má ekki fara þaðan fyrr en úrtíningur hefur verið skoðaður vandlega eftir markaskrá.

Fjallskilastjóri ákveður hvert reka skuli fénað þennan og hvernig haga skuli skilum á honum.

29. gr.

Í haustgöngum skal, ásamt fé, smala stóðhrossum af afréttum og rétta þau.

Auk þess skal fara fram almenn smölun á hrossum í heimalöndum þriðjudaginn fyrstan í vetri. Skal þá á hverju fjallskilasvæði fara fram sundurdráttur á öllum hrossum sem koma fyrir á þeim stöðum sem fjallskilastjórnir ákveða. Þau hross sem ekki þekkjast og enginn hirðir, skal fara með sem óskilafénað og þau seld.

30. gr.

Stóðhross skulu dregin í sundur í aukaréttum og skilaréttum, og skal úrtíningur sá sem verður í aukaréttum, rekinn tafarlaust til skilaréttar. Meðan á réttum stendur skal réttarstjóri gæta þess að hryssum gefist kostur á að helga sér folöld, og skal hann kappkosta að haga allri meðferð á hrossum þannig að ekki hljótist slys af.

VI. KAFLI

Um meðferð óskilafénaðar.

31. gr.

Hver sá, sem fjallskil innir af höndum, hvort heldur er við smölun afréttar eða heimalanda, skal leitast við að handsama svo fljótt sem verða má ómerkinga, sem vart kann að verða og auðkenna þá ef þeir fylgja móður.

Nú koma ómerkingar eða annað óskilafé til réttar, og skal þá draga það í sérstakan dilk, þar sem menn eiga kost á að leiða mæður til ómerkinga og sanna eignarétt sinn á öðru óskilafé.

32. gr.

Ómerkingum og óskilafé, sem kemur fyrir í skilaréttum og ekki finnast eigendur að, skal þegar lógað í sláturhúsi og sér fjallskilastjóri um að svo sé gert. Áður en slíku fé er lógað skal skrifa nákvæma lýsingu á því, þar sem geta skal marks og annarra einkenna er eigendur gætu helgað sér það eftir. Óskilafé sem kemur fram eftir réttir og ekki finnast eigendur að eða kemst ekki til eigenda vegna fjarlægðar, skal fara með á sama hátt. Andvirði alls óskilafjár sem fargað er, skal lagt inn á sérstakan reikning þannig að greiða megi út verð hveurrar kindar, ef eigandi finnst.

Annan óskilapening svo sem hross og nautgripi, skal sýslumaður selja á opinberu uppboði með 12 vikna innlausnarfresti.

33. gr.

Fyrir lok hvers árs skal sýslumaður senda markaumsjónarmanni, sem ráðinn er af sveitarstjórn, greinilega lýsingu á öllum óskilafénaði, er fargað hefur verið á fjallskilasvæðinu og eigendur hafa ekki getað helgað sér. Markaumsjónarmaður skal senda endurrit af lýsingum þessum til birtingar í Lögbirtingablaði. Í ómakslaun og prentunarkostnað skal greiða hæfilegt gjald úr sveitarsjóði.

VII. KAFLI

Um fjármörk og markaskrár.

34. gr.

Búfjármörk eru: Örmerki, frostmerki, brennimörk, plötumerki og eyrnamörk. Skylt er hverjum búfjáreiganda að hafa glögg mark á búfé sínu. Lömb skulu eyrnamörkuð fyrir lok 12. viku sumars. Skylt er að brennimerkja eða plötumerkja allt ásett sauðfé og geitfé með brennimarki eða númeri lögbýlis eða eiganda, sýslutákni og númeri sveitarfélags. Að auki er heimilt að brennimerkja sömu númer og tákni á horn. Ef einhver vanrækir að hafa brennimark á fé sínu eða merkja með plötu í eyra, getur hann ekki krafist skaðabóta þótt fé hans verði eftir í útréttum í úrtíningi eða fari skakka leið í fjárskilum.

35. gr.

Sauðfé og annan búpening skal draga eftir mörkum. Markið helgar eiganda kind nema sönnun komi fyrir að annar eigi. Enginn má draga sér kind, sem eigi ber hans rétta mark. Ef kind er með brennimarki eða hornamarki annars en þess sem eyrnamarkið á, skal sá talinn eigandi sem á brennimarkið eða hornamarkið, og skal hann þá ef eigandi eyrnmarksins krefst, gera grein fyrir hvernig hann er að henni kominn. Kind sem hefur eyrnmark eins, brennimark annars og hornamark hins þriðja, skal talin eign þess sem brennimarkið á. Þó skal hann, ef krafist er, gera grein fyrir, hvernig hann hafi eignast kindina. Enginn má nota annars mark nema með leyfi markeiganda.

Nú er kind ómörkuð eða afeyrð eða á henni er óljóst mark eða vafasamt, en maður vill eignast hana af líkum, þá getur hann borið málið upp við sýslumann. Skal þá sýslumaður ásamt tveim óvilhöllum mönnum er hann kveður til, meta ástæður þær er hlutaðeigandi hefur til stuðnings máli sínu. Ef þeim kemur öllum saman um að hann eigi kindina, má hann hirða hana sem sína eign, ella telst hún óskilafé. Sé hann óánægður með úrslitin er honum frjálst að leita réttar síns með málsókn. Sama gildir um hross, marklaus eða með óglöggu marki.

36. gr.

Mörk ganga að erfðum. Gefa má mark, svo og selja. Taka má upp nýtt mark, gerðarmark, enda hafi ei annar maður í því héraði eða hinum næstu samskonar mark eða svo svipað að hætt sé við misdrætti.

Særingamörk mikil má ekki taka upp, né heldur þau mörk, sem vandkvæði er á að marka, svo eigi valdi villu eða vafa: Bragð, netnál, hvathamrað, blaðrifað, helmingrifað, þrírifað, þrístúfrifað, sýlt í blaðstýft, sýlt í hvatt, sýlt í helmingað, sýlt í stúf, tvísýlt í stúf. Fleiri en tvær undirbenjar má ekki hafa sama megin á eyra. Mörk þau, sem bann er lagt við, mega ekki ganga að erfðum, gjöfum eða kaupum og sölum. Séu þau fleiri en hér eru talin, skulu þau auglýst í markaskrá sýslunnar.

37. gr.

Sveitarstjórnir skulu láta prenta markaskrá fyrir alla sýsluna 8. hvert ár, og skal þar með prenta fjallskilareglugerð sýslunnar, þegar sveitarstjórnir telja prentunar þörf. Skylt er markeiganda að tilkynna mark sitt til prentunar í markaskrá umdæmisins. Mark, sem hvorki er prentað í markaskrá né heldur birt í Lögbirtingablaði, skal talið niður fallið, og er þá öðrum heimilt að taka það upp. Þó skal sá er áður átti mark, eiga forgangsrétt til þess, ef hann tekur það upp innan 8 ára.

Markeigendum er skylt að greiða gjald sem sveitarstjórn ákveður, fyrir hvert mark, sem á að prenta í markaskrá. Hvert heimili skal fá ókeypis eitt eintak af markaskránni, er fylgja skal jörð við ábúendaskipti. Einnig skal sveitarstjórn sjá um, að nægilega mörg eintök af markaskránni verði send ókeypis til allra svæða utan sýslu, þar sem fjársamgöngur geta komið fyrir.

Áður en mörkum er safnað til prentunar skal sveitarstjórn ákveða gjald fyrir mörkin til lúkningar kostnaði við söfnun þeirra, skráningu og prentun, svo og umsjón með upptöku marka. Ef gjaldið nemur meira en kostnaði, rennur afgangurinn í sveitarsjóð og hrökkvi eigi gjaldið skal greiða það sem á vantar úr sveitarsjóði.

38. gr.

Sveitarstjórn kýs mann til að undirbúa markaskrána undir prentun og hafa umsjón með upptöku marka og söfnun. Kosning hans gildir til 8 ára í senn. Kaup til hans að meðtöldum kostnaði við starf hans skal vera 10% af markagjaldi, nema öðruvísi sé um samið.

Rétt er að markaumsjónarmaður geri sér far um að koma samræmi og festu á nöfn marka. Í markaskrá skal raða mörkum eftir stafrófsröð, en þó framan á eyra fyrir en aftan. Mörk eru flokkuð eftir formarki á hægra eyra, og skal það fyrsta í hverjum flokki skráð fullum stöfum, en hin síðari með strikum. Innan flokks ræður hægra eyrað röðinni, en vinstra eyra, þegar sama mark er hægra. Í fyrsta flokki teljast þau mörk, sem hægra eyra er alheilt, og fremst í hverjum flokki þau, sem vinstra eyra er marklaust. Í marklýsingu er fyrst greint yfirmark, þá undirbenjar að framan og aftan, og fyrir sú efri ef tvær eru sömu megin, síðast undirmark á miðju eyra.

39. gr.

Fjallskilastjórnir skulu hver á sínu fjallskilasvæði, kjósa mann til að safna mörkum í sveitinni og innheimta fyrir þau. Í ómakslaun ber honum 10% af markagjaldi á sínu svæði. Kosningu hans skal fjallskilastjóri tilkynna markaumsjónarmanni fyrir septemberlok það ár, sem mörkum er safnað.

Markasöfnun fer fram í októbermánuði árið áður en markaskrá ber að prenta. Skal henni haga svo að hvert mark sé ritað á sérstakan seðil með fullu nafni og heimili markeiganda. Öll afbrigði frá öðrum mörkum, hversu litlu sem munar, teljast sérstök mörk, og má ekki taka þau til greina, nema fullt gjald komi fyrir. Markaseðlar skulu tilbúnir fyrir lokafjárskil (hausthreppaskil) og skal þá hver húsráðandi afhenda safnanda alla seðla frá sínu heimili, ásamt gjaldi fyrir mörkin. Jafnframt og safnandi hefur veitt seðlum móttöku skal athuga mörkin vandlega með samanburði við gildandi markaskrá og hlutast til um leiðréttingu á þeim, sem misrituð kunna að vera, og breytingu á þeim, sem brjóta í bága við ákvæði reglugerðar um upptöku marka. Síðan skal hann merkja seðlana með framhaldandi töluröð í rétttri stafrófsröð og senda þá markaumsjónarmanni fyrir nóvemberlok. Skal þar með fylgja markagjald svæðisins, að frádegnum ómakslaunum safnanda. Þá er umsjónarmaður hefur prófað að gjaldið sé rétt, afgreiðir hann það til sveitarstjórnar.

Jafnframt markaseðlum skal safnandi hvers svæðis senda markaumsjónarmanni nákvæma skýrslu um öll nýupptekin mörk á svæðinu og sömuleiðis þau mörk, þótt gömul

séu, sem eigi hafa verið í síðustu markaskrá. Hafi markið verið notað áður, skal þess getið í skýrslunni, hvern rétt hlutaðeigandi hafi til marksins og hvenær það var síðast prentað. Með nýuppteknum mörkum teljast afbrigði frá eldri mörkum, þótt litlu muni.

Eftir að markaskrá er prentuð, skal safnandi athuga hana vandlega, að því er snertir öll mörk í sveitinni. Finni hann villur er valdið geti misdrætti, skal hann í samráði við mark-eigendur semja leiðréttingar og senda þær markaumsjónarmanni fyrir árslok. Leiðréttingar skulu prentaðar á kostnað sveitarsjóðs gegn endurgjaldi frá þeim, sem að villunum eru valdir.

40. gr.

Þá er umsjónarmanni hafa borist markaseðlar og skýrslur um nýupptekin mörk af öllum svæðum sýslunnar, skal hann bera hverja skýrslu saman við markaseðla af svæðinu, síðan allar skýrslurnar saman sín á milli, og loks hverja skýrslu saman við markaskrár innan sýslu og utan, þar sem fjársamgöngur geta átt sér stað. Skal hann fella niður þau nýupptekin mörk, sem teljast of lík eldri mörkum, svo og ný mörk, sem líkjast um of hvert öðru, og ennfremur mörk, sem ekki má taka upp samkvæmt ákvæðum reglugerðar. Þau mörk sem niður eru felld af umsjónarmanni, má ekki prenta í markaskrá sýslunnar. Nú hefur verið fellt niður mark, og skal þá umsjónarmaður tilkynna það marktakanda bréflega og jafnframt benda honum á mark, er hann geti fengið sem líkast því er hann hafði kosið sér. Hafi hann eigi svarað bréfi umsjónarmanns fyrir febrúarlok má líta svo á að hann taki upp markið, og skal það prentað í markaskránni.

Ef einhver vill taka upp mark milli þess sem markaskrá er prentuð, skal hann leita samþykkis umsjónarmanns og að því fengnu auglýsa markið í Lögbirtingablaði. Eftir það er honum markið frjálst til notkunar, en óheimilt að öðrum kosti.

41. gr.

Ef menn nota mörk, sem eigi eru prentuð í markaskrá sýslunnar, t.d. þeir sem flust hafa úr öðrum sýslum, skulu þeir lýsa mörkum sínum fyrir markaumsjónarmanni sýslunnar fyrir lok fardaga að vori. Að fengnu samþykki hans skal auglýsa mörkin í Lögbirtingablaði. Þeir sem vanrækja þetta eða hirða eigi um að láta prenta mörk sín í markaskrá sýslunnar, mega búast við, að með fé þeirra verði farið sem óskilafé.

42. gr.

Sveitarstjórnir skulu leita samvinnu við héraðsnefndir Eyjafjarðarsýslu og Austur-Húnavatnssýslu um ráðstafanir til að afstýra sammerkingum og námerkingum á því svæði, er fjársamgöngur geta komið fyrir. Takist téð samvinna, skulu markaumsjónarmenn sýslanna koma saman á fund í janúarmánuði það ár, sem markaskrá á að prenta, til þess að hafa eftirlit með upptöku marka. Á fundinum skulu umsjónarmenn leggja fram nákvæmar skýrslur, hver fyrir sína sýslu, um öll nýupptekin mörk og þau eldri mörk, sem eigi hafa verið í síðustu markaskrá. Skýrslur þessar skulu vandlega athugaðar og felld niður þau nýupptekin mörk, sem teljast of lík eldri mörkum, eða líkjast um of hvert öðru, og má þá eigi prenta þau í markaskrá sýslanna. Jafnframt skulu fundarmenn koma sér saman um önnur ný mörk er megi taka upp í stað þeirra sem niður eru felld.

Ef markaeftirlitsfundur ferst fyrir eða eigi er hægt að halda hann í tæka tíð, skulu umsjónarmenn bera sig saman bréflega. Skal umsjónarmaður hverrar sýslu senda umsjónarmönnum hinna sýslanna skýrslu um öll nýupptekin mörk í sýslunni, að undanskildum þeim mörkum, er hann hefur bent hlutaðeigendum á að fella niður, en að viðbættum þeim mörkum er hann hefur bent hlutaðeigendum á að taka upp í þeirra stað. Ber umsjónar-

mönnum að annast um að ekkert af þeim nýuppteknum mörkum, er valdið geta sammerkingum eða námerkingum á því svæði, er fjársamgöngur eiga sér stað, verði prentuð í markaskrá sýslunnar.

VIII. KAFLI Almenn ákvæði.

43. gr.

Nú verða eigendur eða ábúendur jarða er að afrétti liggja fyrir verulegum ágangi af-réttarpenings, og geta þeir þá krafist girðingar á milli afréttar og heimalanda sinna skv. 7. gr. girðingarlaga nr. 10/1965.

44. gr.

Það er stranglega bannað að svelta fénað eða misþyrma honum á nokkurn hátt við fjárréttir, í rekstrum eða gæslu, fjallgöngum eða heimalandssmölunum.

45. gr.

Nú verður vart fjár í ógöngum, og er þeim þá skylt, er sér, að tilkynna það oddvita viðkomandi sveitarfélags. Skal hann þá leitast við að fá færa menn til að bjarga fénu, ef fært þykir. Sé björgun óframkvæmanleg eða of hættuleg að dómi björgunarmanns eða að-stæður það örðugar, að tvöfalt verð fjárens hrökkvi ekki fyrir björgunarkostnaði, er skylt að skjóta féð, sé það unnt. Takist björgun kinda úr slíkum ógöngum, greiðir eigandi kindar hálf tveggja kindar skv. skattmati fyrir björgun, en sveitarsjóður, þar sem eigandi kindarinnar er heimilisfastur, hinn hluta kostnaðar. Náist kind eða kindur hins vegar ekki lifandi, skal sveitarsjóður, þar sem björgunartilraunin var gerð, bera kostnað vegna tilraunarinnar.

46. gr.

Sveitarstjórn sker úr öllum ágreiningi milli fjallskilastjórna út af fjallskilamálum. Sömu-leiðis heyra undir úrskurð hennar allar kærur og kröfur á hendur fjallskilastjórnnum, er snerta fjallskilamál. Ennfremur geta einstakir menn komið sér saman um að leggja slík ágreiningsmál undir úrskurð sveitarstjórnar.

47. gr.

Brot gegn ákvæðum reglugerðar þessarar varða sektum nema þyngri refsing liggji við eftir öðrum lögum.

Með mál sem rísa út af brotum gegn ákvæðum reglugerðarinnar skal fara að hætti opinberra mála.

48. gr.

Reglugerð þessi sem héraðsnefnd Skagfirðinga hefur samið og samþykkt, staðfestist hér með samkvæmt lögum nr. 6/1986 um afréttamálefni, fjallskil o.fl., til þess að öðlast þegar gildi. Jafnframt er úr gildi felld fjallskilareglugerð fyrir Skagafjarðarsýslu nr. 535 frá 4. september 1982.

Landbúnaðarráðuneytinu, 11. ágúst 1998.

F. h. r.

Guðmundur Sigþórsson.

Hjördís Halldórsdóttir.